

EL MESTRATGE DE R. ARAMON I SERRA

• Josep Massot i Muntaner (Serra d'Or), juny, 1983

Ramon Aramon i Serra, premi d'honor de les lletres catalanes 1983, és conegut sobretot en tant que secretari general de l'Institut d'Estudis Catalans, és a dir, l'home que féu possible la represa i la continuïtat de l'Institut en uns moments increïblement difícils i que no dubtà mai a tirar endavant, malgrat les pressions de funcionaris de tota mena o les amenaces de la tristament cèlebre brigada político-social.

Hi ha, però un altre aspecte de l'activitat del senyor Aramon, menys públic i menys llampanant, però d'una importància extraordinària dins el nostre petit i reclosit món cultural de la postguerra: el seu mestratge constant, a través dels Estudis Universitaris Catalans, a través de les publicacions de l'Institut i a través dels seus contactes amb l'estranger.

Com recordava no fa gaire amb agudesa Maria-Aurèlia Capmany, Aramon començà la seva carrera a L'Institut-Escola de Barcelona, on introduïa els seus alumnes en les subtileses de la gramàtica i on els posava en contacte amb els clàssics de la literatura catalana, i fins i tot els acompanyava en excursions com la que feren a Mallorca el juny de 1935, durant la qual visitaren les oficines del *Diccionari català-valencià-balear*, dirigits ja per Francesc de B. Moll, amic i col.laborador d'Aramon. Al mateix temps, Aramon treballava al costat de Pompeu Fabra, al Seminari de Filologia Romànica de la Universitat, desitjós sens dubte d'aplicar-hi els mètodes rigorosos que havia après a Barcelona mateix –amb Antoni Rubió i Lluch i el seu fill Jordi, amb Ferran Valls i Taberner, amb Francesc Martorell i amb Joaquim Balcells–, a Madrid –amb Ramon Menéndez Pidal– i a Alemanya –amb von Wartburg Ernst Gamillscheg– i d'altres.

Vingué, però, la tragèdia de la guerra i Aramon fou mobilitzat el 1938 i expulsat de tot arreu el 1939. Aleshores no li quedà més remei que acudir a l'ensenyament privat, mal retribuït i insegur. Ben aviat, tanmateix, tornà al seu ideal universitari. Com que no era pensable d'integrar-se altra vegada dins la universitat oficial, cau de reaccionarisme i d'anticatalanisme, el curs 1942-1943 aconseguí de ressuscitar una "universitat paral.lela", els Estudis Universitaris Catalans, en la qual ell ensenyava lingüística i Ferran Soldevila –a partir de 1943–, història.

Els Estudis Universitaris Catalans han estat durant molt anys un amable lloc d'encontre per als joves amb inquietuds culturals que la universitat franquista no aconseguia de saciar. Qui no ha passat per les classes del senyor Aramon, del senyor Rubió, del senyor Soldevila o –més endavant– dels deixebles d'aquests: Miquel Coll i Alentorn, Joaquim Molas, Antoni Comas. Recordem només, al costat d'aquest darrers noms, els d'Antoni M. Badia i Margarit, de Josep Romeu i Figueras, de Jordi Carbonell, de Max Cahner i de tot un seguit d'estrangers, anglesos sobretot, que acudien a Catalunya gràcies als bons oficis de Josep M. Batista i Roca i que avui són noms prestigiosos dins la catalanística i dins la hispanística.

El senyor Aramon i els seus col·laboradors no oferien només als seus alumnes –en puc donar plenament testimoniatge– un acolliment cordial i una orientació generosa, que contrastava amb la massificació i amb l'encarament de les estructures universitàries estatals. Ben al contrari, els estimulaven a treballar amb rigor i amb serietat, els corregien i els criticaven benignament els primers treballs i els impulsaven a publicar-los. Els "Estudis Romànics" de l'Institut d'Estudis Catalans –fundats i dirigits per Aramon–, el "Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics" –una altra de les creacions del secretari general de l'Institut– i les col·leccions de l'Editorial Barcino –dirigides per un altre membre insigne de l'Institut d'Estudis Catalans, Josep M. de Casacuberta, i en les quals Aramon tenia un paper important de conseller i de revisor– eren les úniques possibilitats editorials que es presentaven als erudits en aquells moments quasi-catacumbaris. I no és cap secret per a ningú –si descomptem els qui són massa joves per a saber-ho o els qui necessiten justificar actituds injustificables– que del nucli dels Estudis Universitaris Catalans i de la Societat Catalana d'Estudis Històrics han sorgit una pila d'iniciatives que a poc a poc han fet possible de reconstruir i d'ampliar una infraestructura cultural que la guerra civil i la dictadura franquista havien anorreat.

El mestratge d'Aramon no es limità als cursos regulars del Institut d'Estudis Universitaris Catalans i a la direcció de les publicacions semi clandestines de l'Institut, que comportaven una relació sovintejada amb els autors –que mes d'un cop hi feien, o hi feiem, les primeres armes i que al costat d'Aramon aprenien el valor d'una coma o un punt–, la necessitat de controlar escrupolosament les citacions, la conveniència de tractar amb respecte i amb moderació els "adversaris", l'obligació d'utilitzar una llengua comuna depurada i elegant... A més de la seva participació en la represa del moviment cultural al Principat –les reunions d'Amics de la Poesia en són un exemple clar–, a Mallorca –on assistí més d'una vegada a les sessions dels meus oncles Maria i mercè Massot o a les més solemnes de can Guillem Colom– i al País Valencià, Aramon es convertí en un ambaixador de la cultura catalana a l'estranger, en contraposició a altres ambaixadors que servien –amb la protecció oficial– productes adulterats, i féu sentir a múltiples congressos i a múltiples institucions científiques la veu d'un poble oprimat i oblidat.

Tota aquesta activitat a l'estranger fou completada amb conferències i cursos a diverses universitats i a centres culturals d'Europa i d'Amèrica, on Aramon despertà o encoratjà vocacions de catalanòfils. Els estrangers –i els catalans, no cal dir-ho– han tingut sempre les portes obertes a l'Institut d'Estudis Catalans i al domicili particular del senyor Aramon, el qual no ha planyut mai les hores per ajudar-los i per animar-los, i que ha fet tots els possibles –des de l'organització de sessions científiques fins a l'organització de sopars– per posar-los en contacte els uns amb els altres i per fer-los viure de prop la realitat de Catalunya.

Com a conseqüència d'aquests anhels, Aramon ha muntat des del 1961, dins el marc dels Estudis Universitaris Catalans, uns cursos d'estiu per a estrangers, per on han passat gairabé tots els catalanòfils que avui s'agrupen a les diverses associacions que

arreu del món promouen la cultura catalana. No debades el 1976 Aramon fou nomenat conseller d'Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes, i no és casual que la col.laboració d'estudiosos estrangers als quatre volums de la "Miscel.lània Aramon i Serra" sigui tan nombrosa.

Aquest mestratge constant i profund de R. Aramon i Serra ha estat exercit en circumstàncies difícils: en un país desfet, sotmès a una vigilància policíaca constant, amb una família a mantenir i amb uns pressupostos de l'Institut inexistents... No és estrany, doncs que Aramon no hagi pogut dur a bon terme, al mateix temps, tots els projectes que li haurien fet il.lusió i que li haurien exigít una dedicació que era necessària per a altres coses. Així i tot, ha pogut realitzar una obra important com a editor de textos antics, com a historiador de la Renaixença, com a lingüista i com a bibliògraf.

No seria just que oblidéssim aquesta obra, encara en curs. Per a mi, però, la millor obra del senyor Aramon son el seus deixebles, als quals ha lliurat el millor de la seva vida, sense servir-se'n sinó servint-los, a vegades amb una aparença irònica però sempre amb un cor molt ample.